

DANICA.

CERKVEN ČASOPIS ZA SLOVENSKE POKRAJINE.

Jezus sreča svojo žalostno mater.

Sonet za 4 trto postajo.

Moj sin, moj sin, življenje duše moje,
Ti moj zaklad, ti moje lepoticje;
S krvjo oblito vidim ti obličje,
In težki križ teži ti rame tvoje.

Krog tebe vidim le sovražne roje,
Telo presveto tebi ranil bič je,
Glasneji vedno tolovajev krič je:
Na križ da moraš — za dobrote svoje.

Le enkrat še naj mati-mučenica,
Moj sladki Jezus, srčno te objame:
Odstopi rabelj... odstopite zmame!

Tako zdihuje blažena Devica,
V bolesti zatopljen, prej neznane:
Oj grešnik-rabelj, te li nič ne gane?

Radoslav Silvester.

VI. nedelja v postu ali cvetna nedelja.

Oče! v tvoje roke izročam svojo
dušo. (Luka 23.)

Na Kalvariji stoji sv. križ in na križu
visi naš Izveličar. Jezus čuti, da se bliža
smrtna ura; zato kliče: „Dopolnjeno je!“
(Ivan 19, 30.)

Človeška narava mu je trepetala, ko se
je v duhu oziral Krist v vse svoje prihodnje
trpenje. Radi te groze je potil naš Odrešenik
v vrtu Getzeman krvavi pot.

Toda sedaj je končano vse to krvavo
dejanje — le počivaj v smrt nagnjena Izve-
ličarjeva glava: „Dopolnjeno je!“

Dragi! Krist je prišel radi vseh nas iz
večnih nebes na to revno zemljo ter je postal
človek. Učil je, a ga niso hoteli umeti; ču-
deže je delal, a plačilo mu je bila nehva-
ležnost; mir, veselje, pravico, prostost in
večno izveličanje je svetu ponujal — a zve-
zali so ga zato, bičali in križali. Toda do-
polnjeno je sedaj to neumrjoče delo; izpit
je iz ljubezni do nas ljudi bridki kelih tr-
penja do dna — in svet je odrešen. To
vekovečno zgodbo nam naznanja Krist sam
z besedo, s katero umira: „Dopolnjeno je!“

Vedna hvala ti za to, naš Izveličar, ker:
„Dopolnjeno je.“

Kmalu potem je zaupil Jezus z velikim
glasom: „Oče! v tvoje roke izročam svojo
dušo!“ (Luk. 23, 46.) Ob tem je izginila
vsa njegova moč; nagnil je glavo in izdihnil
svojo dušo.

To Jezusovo smrt, najsvetejšo na
zemlji, hočemo danes premišljevat. Ne za-
meri nam, Gospod, da se predrznemo s
človeško besedo govoriti o tvoji smrti, ki
je odrešila svet — saj bi zvok te naše člo-
veške govorice rad se pridružil onim slavo-
spevom, ki so doneli po nebesih, ko si
stopil vanje kakor premagalec smrti in pekla.
— S spominji o čudežih, ki so sprem-
ljali tvoje sv. umiranje, pa naj bodo

končana ta šestnedeljna postna premissljevanja o tvojem trpenju in o tvoji smrti, ki je vsem nam vstajenje.

*

Jezus je umrl. Do sedaj smo ga videli na svetu čudežnega dobročinitelja vsem, ki so se mu blizali vernim zaupanjem.

Smrtjo je izstopil iz naših vrst. Toda njegova smrt ostane med nami v naše poučenje; v našo tolažbo; — srečo našo in v naše življenje — njegova smrt nam je vseh milosti vir. — Jezusova smrt, s katero je odrešil svet, je vedna priča zoper svet sam, ker greh sveta je vzrok Kristove smrti. Jezusova smrt, s katero je odrešil svet, je vedna svedočba tisti neskončni božji pravici, po kateri večni Sin božji mora umreti mesto nas grešnih ljudi. Jezusova smrt, s katero je odrešil svet, očitno kaže, da ljudje sami niso v stanu zadostiti za svoj greh, s kojim je brezmejno razžaljena božja svetost. Jezusova smrt, s katero je odrešil svet, dokazuje, kako neskončno ljubita nas ljudi Bog oče in Bog sin: Oče je v dar dal Sinu in Sin se je radovoljno podvrnil Očetovemu sklepu; da enake ljubezni ni videl še svet in je tudi več videl ne bo. Jezusova smrt, s katero je odrešil svet, je tolažilno oznanilo vsem nam, da bodo doli s Kristovega križa izvirale od slej vse milosti, katere nam delé sv. zakramenti. Povzdignjen na drevo sv. križa kliče Krist namreč nas vse, naj le hitimo zajemat iz potokov krvi, izvirajočih izpod drevesa življenja, izpod križevega drevesa, pojčih te milostne vire, ki so v sedmerih sv. zakramentih našemu svetnemu blagostanju zastava; našega dušnega življenja pa vir, krepilo in tolažilo.

Dragi! Spodobi se nam torej, da z zaupljivo hvaležnostjo pogledujemo na sv. križ, na katerem Izveličar visi v odrešenje sveta. Hvaležno se spominjajmo Jezusove smrti, ki je osrečila nas vse. Spominjajmo se je, kadar koli delamo n. pr. sv. križ; kadar sploh vidimo križ stati bodi si v svojih izbah doma; na križpotih; v naših cerkvah. Hvaležno se je spominjajmo, kadar koli se nekrvavo ponavlja na sv. maši pred našimi očmi. Molimo, dragi, danes in vselej v nje-

govi smrti neskončno svetega, neskončno pravičnega, neskončno ljubečega Jezusa.

Med tem, ko je še trpel naš Odrešenik, omračilo se je solnce in po vsi zemlji je nastala tema — narava je namreč morala žalovati ob mukah tega, ki jej je bil stvarnik. Nejevernika, ki je bival v daljni deželi, je grôza moralo biti te nepričakovane solnčne temnobe — saj ni vedel, da v tem trenutku Bog umira za nejevernike, torej tudi zanj v judovski deželi, na hribu jeruzalemskega mesta. — Mislimo si judovskega potnika, ki je hodil prav sedaj morda brezmiselno in brez vse skrbi proti svojemu odmenu naprej. A kar na enkrat je postalo temno; zemlja se mu je stresala pod nogami, ustavil se je nehoté in polastila se je neka notranja slutnja njegove duše. Vedeti ni mogel, kaj bi to pomenjalo. In kedo bi umeti mogel, kakošni bi mu bili čuti, ko bi mu bilo razodeto, da prav sedaj umira njegov Odrešenik; judovskega ljudstva — ki mu je zavidalo smrt — Odrešenik, Odrešenik vsch nas, vesoljnega človeštva Odrešenik.

Sedaj je premagana smrt: zato so v spričo tej zmagi pokale skale; grobovi mrtvih so se odpirali; iz smrti v življenje vstali so šli iz grobov; prišli v sveto mesto in se prikazali mnogim bivalcem jeruzalemskega mesta. — Tako je Oče pričati hotel za Sinu.

Končana je ob enem stara zaveza. Nič več naj sam véliki duhovnik od slej sme v templjevo najsvetejše; saj se je pred očmi vsega ljudstva odgrnilo: ker 55 vatlov dolgo in 16 široko zagrinjalo med najsvetejšim in med svetim se je pretrgalo ob Jezusovi smrti od vrha do tal. Prvokrat je judovsko ljudstvo kar naravnost smelo zreti v presvetišče.

A za nas kristijane v naših svetiščih ni več nikake zaveze; nas cerkev vabi naravnost na zavžitje svojega Boga — pot nam je odprta v krščanstvu noter v božje srce.

In vse ljudstvo, ki je bilo priča tem čudom, je trkalo na prsi ter se ginjeno vračalo domu. Nejeverski stotnik pa, ki je poveljeval vojakom ob križu, je hvalil Boga, ko je videl, kar se je godilo, in rekel: „Zares, ta človek je bil Sin božji!“ (Mark. 15, 39.) — Če je to človek, zakaj da se stresa zemlja;

če je pa Bog, kako da je mogel umreti: tako se je samega sebe ob Jezusovi smrti popraševal morda nejeverski stotnik. — Sedaj stotnik ni še vedeti mogel, kar mu bode znano prav kmalu, da ni umrl namreč sam človek in ne sam Bog — nego da je sklenil prav sedaj Bog-človek, Jezus Krist — Bog-človek je umrl za grešni človeški rod; za ves rod, kar ga je bilo pred njim, kar takrat, kar ga je danes in kar ga bode — za-te, dragi, za-me! Stvarnik Adamovega domu; zato se temni ta dom; zato se stresa ta dom v vseh podslombah svojega bitja.

Jezus, nas Odrešenik, brezkončno zahvalo bi ti — ko bi nam smrtnikom to mogoče bilo — brezkončno zahvalo bi ti danes izrekli za tvojo smrt, s katero si odrešil svet. Molimo te danes v tvoji presveti smrti in te prosimo, da bi nam poleg presvetih imen zadnja beseda na zemlji bila tudi tvoja beseda: „Oče! v tvoje roke izročam svojo dušo.“

* * *

Sramotno znamenje je bil križ do Kristove smrti na njem. A po njegovi smrti na sv. križu je častno postalo znamenje sv. križa. Na kraljevi kroni se lesketa danes križ kakor njen najvrhnji kinč; vojak si prisluži z nevarnostjo lastnega življenja križ, da si okiti z njim prsi. Od zibeli do mrtvaškega odra spremlja to sv. znamenje slednjega nas.

Tudi ti, dragi, si želiš, da bi kedaj križ bil vsajen nad hribčekom, pod katerim bo počivalo tvoje telo. Dal Bog, da bi to sv. znamenje nad tvojim, nad mojim grobom vsacega memohodečih opominjalo na molitev za tvojo, za mojo neumrjočo dušo. Da bi, ko bo v gledal znamenje sv. križa nad tvojim, nad mojim grobom, memogredoč vzdihniti se navadil: Naj se mu zgodi, ki pričakuje tu doli svojega in nas vseh vstajenja — kakor je upal. Oče! v tvoje roke izročena njegova duša. Amen.

V proslavo Marije sedem žalosti.

Bliža se nam Marijin žalno-sprelepi god. Mislimo, da ga ni kristijana, katerega rahla čutila bi ne ginil ta praznik. Gorečnost do češčenja Žalostne Matere božje pa se zasleduje v naši deželi že od nekdaj. Dokazov v to imamo mnogo. Deželno glavno mesto Ljubljana si je izvolilo uprav Žalostno Mater božjo za svojo posebno varuhinjo, zavetnico in pomočnico. Nje slika se nahaja nad tabernakeljem velikega altolja v cerkvi sv. Florijana. A časti se Žalostna Marija kakor župna pomočnica v Zatičini, v Leskovcu poleg Krškega, v Zdihovem in na Breznici. Podružne cerkve, njej v čast postavljene, pa so v sledečih duhovnijah. Na Dolenskem: V Staremtrgu pri Poljanah, v Nemški Loki, v Kresnicah, v Radečah pod Zidanim mostom, v Št. Mihelu ob Novem mestu, na Toplicah, v Sodražici, v Metliki, v Podzemlju, v Trebnjem, v Št. Janžu, v Mokronogu in v Št. Ruprtu. Na Gorenškem: v Kameniku, v Škofji Loki, v Kranju, v Podbrezjah na Tabru, v Preddvoru in v Poljanah nad Škofjo Loko. Na Notranjskem pa: V Polhovem Gradcu in v Preserjah.

K temu naj bo dostavljeno še nekaj, kar je po naših mislih uprav zdaj beseda o pravem času. Znano je, kako po mnogih krajih slovenskega ozemlja obhajajo devetdnevnicu pred Božičem v spominj popotovanja Marije in Sv. Jožefa na popisovanje v Betlehem s tem, da prenašajo Marijino sliko ali pa soho devet večerov po v to že naprej določenih hišah. Vsak večer se prinese v drugo hišo, kjer se postavi na pripravljeni, po mogočesti lepo ozališani kraj ter se ves čas časti z molitvijo in petjem. Prižiga se krog nje mnogo lučic. To je Marijina pobožnost bolj veselega značaja.

Pisalec teh vrstic pozna na Gorenškem kraj, kjer se enako, samo popolnoma po tistem prenaša 9 dni podoba Žalostne Matere božje, in sicer od predvečera njenega praznika do večera Velikega petka. Ta devetdnevnic se na takozvani žalostni ali Cvetni petek prične, na Veliko soboto zvečer pa skonča. V vsaki novi hiši se Marijina podoba obesi ali pa postavi na pripravljeno mesto,

časti se z eno ali več lučicami ter s pobožno molitvijo, kolikor je to storiti moč. Tega naj Danica povoljno omenja sedaj v priložnem času, ako ima kedo čas in voljo za tako devet-dnevno čiščenje. Časi so dovolj žalostni in resni. Kar slišimo in beremo o drugih krajih: Kedo nam je porok, da bi tudi pri nas se ne doživeli kaj enakega. Sploh če nam sedaj ni potrebno Marijne priprošnje, ne čakajmo hujšega! Nadučitelj Josip Levičnik.

Črtice iz župne kronike Trnovske na Notranjskem.

(Konec.)

Za župnika Salona je župnijo in župnika zadela nesreča. Treščilo je 20. avgusta 1702 v župnišče, ki je vsled tega pogorelo do tal. Pri tej nesreči so pogorela vsa pisma in matrike. Vse je ogorjeno in se pozna, da so bile matrike iz ognja rešene. Mož je umrl avgusta meseca 1712.

Do nekaj mesecev mu je prišel naslednik, župnik Anton Spingarolli, ki je v Trnovem župnikoval od leta 1713 do 1758, torej 46 let. Bil je mož, kakor večidel vsi takratni duhovni Trnovski, po rodu Istrijan. Pisava takratnih duhovnikov je bila zelo slaba, tako da se je komaj brala. Je redki so bili duhovniki, kateri so lepo, čedno pisali. Med take duhovnike je spadal župnik Spingarolli, ki je pisal prav umevno. Pregledovaje stare matrike sem tudi opazil, kaka ljubezen in spoštovanje ga je navdajalo do svojih sodelancev, duh. pomočnikov. Ko se je pripetilo, da mu je umrl kak kapelan, katerih je imel po štiri, zapisal je njegovo smrt v mrliški zapisnik in zraven pridejal opazko, ki je kratko povdarjala z gniljivimi besedami vrline in vse blage lastnosti umrlega. Na primer o pokojnem kapelanu Bistričanu, Jerneju Samsa, je beležil: »Umrli je danes v Gospodu Jernej Samsa, prevredni kapelan te župnije. Bil je vzgled duhovnikom, nevtruden, goreč dušni pastir, dober, priljubljen izpovednik.

Spingarolli je bil skrben in vnet za olepšavo cerkve. Na marsikaterem cerkvenem predmetu so bile zarisane črke S. p. A. Sp. — Sub parochio Antonio Spingarolli. — Zadnja leta življenja je zelo opešal, priredil si je bil v mali sobi hišno kapelo, kjer je maševal in poročal žene. V cerkev ni več mogel, ker je dolgo in hudo bolehal, dokler ga ni smrt rešila trpenja l. 1758.

Kakor je blagi mož svojim umrlim kapelanom zapisal v spominj par ljubeznivih besed, tako je tudi o župniku Antonu de Spingarolli-ju zapisal vikarij in potem njegov naslednik Frančišek baron Lazzarini besede: »Danes je v Gospodu zaspal župnik Anton de Spingarolli, nevtrudni, pobožni in dobri pastir Trnovske župnije, katero je pasel celih šest in štirideset let. — I. Bile.

Romarjeva pisma.

XI.

Jeruzalem, 15. aprilja 1904

Te vrstice Ti pošiljam iz mesta, vsakemu kristijanu nad vse dragega. O blažena noga, ki stopa po taki sveti zemlji!

Iz Jafe smo se odpeljali danes ob dveh popoldne. Zaradi velike množice romarjev so morali prirediti dva vlaka. V prvem ni bilo nobenega prostora več, zato sem moral počakati drugega vlaka, ki je pobral ostanke in odšel takoj za prvim. Progo od Jafe do Jeruzalema, iznašajočo 70 kilometrov smo prevozili v približno štirih urah.

Železnica se vije nekaj časa med samimi vrtovi. Ob levi in desni nas spremljajo palme, med njimi pa so celi gozdovi oranž, polnih rdečkasto-rumenega sadja. Na obeh straneh železnice je ograja iz smokev s širokim mastnim perjem.

Polagoma izginjajo vrtovi in pred očmi se razgrinja saronška planjava, kjer so nekdaj gospodovali Filistejci. Prostrano polje je bilo posejano z ječmenom, zrelim za žetev. Nad žitom so švigale lastovke, ki se ločijo od naših po tem, da so ob spodnji

strani temnorjave barve. Tudi vrabcev je dovolj. Ta tič je itak domačin na vsem svetu.

Prvi večji postaji sta Ludd (bibliško ime Lydda) in Ramleh. Na obeh je bilo mnogo arabskega ljudstva v svojih mičnih nošah. Dečki so letali ob vozovih in vpili óringes! óringes! ponujaje debele oranže. Marsikedo jih je kupil, da si ohladi žejo. Ramleh je baje eno in isto kakor Arimateja. Vsted tega se lahko trdi, da je bil tukaj doma Jezusov prijatelj Josip Arimatejec. On in Nikodem sta snela Gospodovo truplo s križa ter je položila v grob.

Nadaljna vožnja gre še vedno po sami ravnini, ki je na njej mnogo kamenja, a je tudi dovolj travnikov in pašnikov. Po njih se pasejo kamele ter cele trope ovac in črnih koz. Ogoreli pastirji hitijo do vlaka s šopki cvetlic, da bi dobili kak belič za-nje. Marsikedo jih kupi in skrbno spravi kakor spominj s saronске planjave.

Prišli smo do stare naselbine Ain Schems. Razlagaleci svetega pisma trdijo, da so tod mimo Filistejci peljali skrinjo zaveze, ko so jo morali vrniti pravemu gospodarju, izraelskemu ljudstvu. Prva knjiga kraljev poroča v šestem poglavju, da so imeli Filistejci sedem mesecev skrinjo zaveze v svoji oblasti, toda naposled so jo nazaj dali Izraelcem. Naredili so nov voz, vpregli vanj dve kravi, ki še nista nosili jarna ter naložili na voz skrinjo zaveze. Kravi sta grede mukali in se nista vmaknili ne na desno ne na levo, temveč šli naravnost proti mestu Betsames na izraelski meji. (Betsames se imenuje dandanes Ain Schems). V knjigi kraljev čitamo dalje, da so Betsamešani upravljeni pšenico želi v dolini, ko so od daleč v gledali skrinjo zaveze. Silno so se razveselili. Kravi sta obstali z vozom na Jozvetovi njivi. Tu so razsekali voz, položili lesene kosce na kamenit oltar, podkurili ogenj ter kravi darovali Bogu. Potem so leviti vzdignili skrinjo zaveze ter jo položili na tisti kraj, kjer sta bili darovani kravi, v žgalno daritev.

Ko smo zapustili ta velezanimivi zgodovinski kraj, začejala se je spenjati železna cesta ob izsušenem potoku navzgor. Ovink

je sledil ovinku in kmalo nas je sprejela skalnata soteska Zarar. Začenja se so se judejske gore, precej visoke razčesane višine, na katerih poganja redka trava med kamenjem. Tropa velikih tičev, menda jastrebov, je krožila v zraku ter se vsedala po pečinah. Mislim, da smo se peljali več nego eno uro skozi to osamelo divjeromantično dolino.

Bolj prijazno lice dobiva okolica proti Jeruzalemu. V bregovih opazuješ skrbno gojene gredice, ki stoje v vrstah ena nad drugo. Ograjene so s kamenjem in zasajene z vinsko trto, ki daje izvanredno sladko kapljico. Po rebrih pa samevajo oljke, označujoče, da se bližamo tisti gori, ki ima po njih svoje ime.

Kedo bi nestrpno ne čakal, kedaj se prikaže Zveličarjevo mesto! A ni ga. Pač se vidi mnogo naselbin, med njimi precej lepih novozgrajenih poslopij. Jeruzalema pa ni opaziti. Tudi potem, ko smo že obstali na zadnji postaji, se še skriva očem. Kolodvor je namreč za nizkim robom, ki zabranjuje pogled proti Sijonu. Župnik Josip Lavtižar

Zgodovinske črtice iz Bele Krajine v turški sili.

(Dalje.)

L. 1425. so se spustile, kakor poroča hrvaški kronist Ivan Tomasič, minorit iz Bosne, ropne čete na Hrvaško, katero so opustošile in drle naprej na Kranjsko. Domača povestnica nam tega napada ne omenja, pač pa onega leta 1429. To leto je prihrul Ali paša z 8000 silno predrznimi možmi preko Kolpe, planil naravnost na ubogo, nedavno — toda preslabo utrjeno Metliko. Iz lesa narejeno mesto hitro obvladajo, v mestu in okolici mlado in staro, moške in ženske pobijejo, cerkve razrušijo, živino in sploh vse pograbi, kar je bilo kake vrednosti. Urno jo vdarijo čez Gorjance.

Bližali so se Rudolfovcu. Predno so dospeli pred mesto, bila je novica o napadu že v Ljubljani. Kranjski deželni glavar Ulrik Šenk Ostrviški in Stepan grof Montfort sta

bila prav tačas v Ljubljani z vsim svojim spremstvom. Ko je prvi izvedel žalostno novico, bil je spreten dovolj, da se je v treh dneh postavil Turku pri Rudolfovem nasproti, ki je bil jel mesto resno naskakovati. 4000 mož je bilo pod vodstvom Stepana Montforta. Bilo jih je sicer dokaj manj nego Turka, za polovico manj; a kar je manjkalo števila, to je nadomestil pogum, navdušenje, dobra oborožba.* Turki so jo pošteno skupili. Celih 40 l. se jih ni polotila želja, da bi bili vdrli zopet na Kranjsko.

Če tudi se je čul na Kranjsko turški grom le od daleč, pripravljali so se vendar v vednem strahu pred njim na zopetni napad. Dasi je imel cesar prav v tem času obilo posla doma, ko se je dvignil zoper njega sovražnik za sovražnikom, dal je vendar vtrditi razna mesta, da bi se ob njih zanesljivem obzidju razbili turški navali. Z njim vred so se tudi stanovi kranjski obilo trudili za obrambo meje. Dali so vtrditi obe belokranjski mesti, zlasti še Metliko. V pismu z 9. decembra 1464. je pustil cesar Metličanom na štiri leta polovico vseh davkov in dohodkov, ki njemu gredo, da si s tem lažje napravijo trdno obzidje mesta. Istega leta je dovolil papežev legat ljubljanskemu škofu, da pobira poseben turški davek: cesar je opominjal ljudstvo, da pridno moli in hodi na božja pota, da Bog odvrne milostno preteči turški naval. Na njegovo prošnjo je papež Pavel II. 2. majnika l. 1468. razpisal odpustke za vse, ki se bojujejo v slovenski krajini v obrambo Metliškega zoper Turško. Notranjeavstrijski deželni stanovi so se na pogostih skupnih deželnih zborih pripravljali na obrambo slovenske meje: a vse priprave so bile pre-slabe, neizdatne. To je najbolj dokazal turški naval na Kranjsko l. 1469. Morebiti bi bili vživali dalj časa mir, da ni bilo na Hrvaškem

notranjih razprtij, ki so privabile Turka iz juga. Na Hrvaškem sta bila dva mogočna gospoda Krup in Frankopan v ostrem prepiru radi zemljišč. Imela sta vsak svojo stranko. Ker je bila Frankopanova močnejša in si s premočjo delala praviceov kvar slabejšemu nasprotniku, povabil je Krup na pomoč Turke. Ti so se vabilu odzvali z največjim veseljem. Ukrotili so Krupove nasprotnike Frankopane: a prejemši obljubljeni plačilo se niso vrnili, nego šli dalje. Vodil jih je stari turški paša, osemdesetletni Vejeh beg. Ta se je bil zaklel v hudi bolezni, da v slučaju, če ozdravi, napade Kranjsko. To leto se mu je nudila prilika in jo je porabil, da se Alahu zahvali za zadobljeno zdravlje. Meseca junija 1469. je prebredel z 10.000 turških konjnikov Kolpo pri Metliki in se vsotoril pred mestom. O pravem času so se bili umaknili Metličani in okolica v mesto, oziroma v trdni metliški grad, kamor jih je rade volje sprejel Andrej Hohenwart. Blagi glavar je imel dovolj posla, da je preživil toliko množicó. Ves teden je divjal Turek po okolici in je Metliko čisto razdejal. Plaho so zrl iz gradu ljudje po mestu, katero je vničeval požar: gledali, kako se siplje v razvaline frančiškanski samostan pri »Treh farah«. Pred Metliko so se razdelili Turki na tri oddelke. Z enim je ostal paša pri Vinici, da v slučaju sile olajša umikanje na Turško. Drugi oddelek je vdaril čez Gorjance proti Rudolfovemu. Tretji oddelek je odrinil proti Kočevju, in drl do Ljubljane. Kranjski stanovi so naglo nabirali vojake: vsaka hiša je morala poslati enega v vojake. Kmalu, a vendar prepozno je peljal Andrej Hohenwart okoli 20.000 mož proti združeni turški moči. Ta se je umaknila pred njimi do Kolpa. Čez njo ni mogla tako naglo, ker je bila narasla radi obilnega deževja. Silni strah je imela krščanska vojska pred Turki, zato so je le počasi pomikala proti njim. Posekali so na tisoč Turkov na bregu, rešili bi bili tudi vjete in ves plen in se pošteno maščevali za njih grozovitosti, da bi bili navalili malo urneje. Dolge vrste ugrabljene živine in obilo tovorov dragocenega blaga je rešil Turek čez Kolpo: vesel je hitel beg do sultana, peljal mu baje v dar 500 zalih dečkov in ravno

* Zgodovinarjev poročila se o tem napadu na Kranjsko ne vjemajo v letnici. Eni ga stavijo v leto 1431., drugi v leto 1429. Oziraje se na navedene in druge okoliščine, zlasti na ono, da Ulrik Šenk Ostrviški l. 1430. ni bil več med živimi in tega leta spleh ni doživel, izvršil se je torej ta napad l. 1429., ko je bil Ulrik še glavar Kranjski. L. 1430. nahajamo med deželnimi glavarji kranjskimi Ulrikovega sina Jošta.

toliko dekle in poročal o srečno izvršenem napadu, ki je tudi prizadel Beli Krajini silno gorje in jo vničil do dobra.

Ta turški napad je menda enkrat za vselej odvedel frančiškane iz Bele Krajine. Na Hrvaško so bili pribežali takrat, ko so se Turki polastili Bosne. Ko so pa izprevideli, da tudi tu ne bodo varni, preselili so se dalje na Kranjsko in si izbrali Metliko za svoj novi dom. Vselili so se v prejšnji samostan nemškega reda pri »Treh Farah« (monasterium St. Mariae ad insulam prope Metlicam). Za njimi so se podale sem nove družine frančiškanskega reda in oba črnomaljska gospoda brata Jurij in Gašpar sta jim začela staviti samostan pri Gradacu. Delo, v najboljšem tiru, se je ustavilo l. 1469. To leto so zrlj frančiskani Turke tudi na Kranjskem. Požgali so Tri Fare in kar je bilo dela gotovega pri Gradacu. Bili so tudi na tem nevarnem kraju brez strehe. Spoznali so, da jim tudi tu ne bo prestajati. Zato so si prizadevali poiskati si miren in varen kraj onostran Gorjancev ter si izbrali tedaj dovolj močno Novo mesto. Mesto takrat še ni imelo svojega župnika in ne svoje župe: spadalo je pod mirnopoško, ker tudi kapiteljna še ni bilo. Vstanovil se je dvajset let pozneje. Duhovna opravila so opravljali vedno mirnopoški duhovniki. Novomeščani so frančiškanom, ki so jih prosili, naj jih sprejmo v svoje ozidje, vstregli drage volje, vzlasti še, ker sta želela to cesar Friderik IV. in papež Pavel II. Zato je ukazal Andrej, škof Ferentinski in generalni vikarij oglejski, 31. oktobra l. 1469, kosta-njeviškemu opatu Tilnu, naj uvede frančiškane v Novo mesto. Ta je izpolnil ukaz in jim odkazal 7. januarija l. 1470, stero cerkvico sv. Lenarta (sedanjo frančiškansko cerkvico). V to cerkvico je ljudstvo zahajalo že takrat v obilnem številu. V nji ste se že nahajali dve bratovščini in sicer sv. Lenarta in sv. Petra. A cerkvica je bila kaj skromna. V vpeljalnem pismu od 17. januarija 1470, se imenuje le kapelica: quandam capellam st. Leonhardi confessoris in oppido Rudolfswert. Samostan so si morali pa šele sezidati. Lotili so se dela ter ga tekom dveh let dovršili, namreč l. 1472., kar spričuje napis nad

samostanskim vrati. Ta samostan je bil pač majhen, imel je le dvanajst celic, a zadostovale so: kajti prvih frančiškanov je bilo le osem. Za nakup zemljišča in za zidanje samostana potrební denar je podarila Elizabeta Snopčan, vdova hrvaškega bogataša Jana Snopčana, rojena iz sloveče rodovine črnomeljskih gospodov. To najstarejše zidanje je ohranjeno še danes. To je oni četverokotnik, v čegar središču se nahaja samostanski vodnjak, ki so ga izkopali isti čas, ko so gradili samostan.*

(Dalje pride).

—r.

Iz sveta.

Pravice papeža in kardinalov po italijanskih državnih postavah. Tako zvani garančni zakon sklenjen od italijanskega državnega zbora dne 13. velikega travna 1871 zagotavlja papežu poglavitno te-le privilegije: priznanje vrhovništva (suverenstva) za papeževo osebo z vsemi kraljevimi častmi; pravico, da sme papež imeti svojo stražo (gardo); pravico, da sme svoje diplomatske zastopnike pošiljati in tuje sprejemati; pravico do oskrbe; pravico do nekaterih papeških dvorov, ki se proglašajo za izvandeželne (eksteritorijalne); popolno svobodo v izvrševanju papeškega vrada; pravico narejati v Vatikanu in v drugih rezidencah poštne in brzajavne vrade in nameščati v njih potrebne vradnike; pravico pošiljati kurirje, katerim se priznava isto dostojanstvo, kakor kabinetnim kurirjem, tujih vlad idr.

Tudi kardinalom so obljubljene gotove pravice po italijanskem državnem pravu, približno take, kakoršne so imeli ali jih še imajo v katoliških državah. Na francoskem so dajali izza 16. stoletja kardinalom častni naslov »consins du roi«. Na Avstrijskem jih cesar še dandanašnji v pismih njim namenjenih ogovarja kakor svoje ljube bratrance. Prav tako je na Španskem, Portugalskem, v Belgiji in še drugod.

* Vrhovec Zg. N. M. st. 37. in 38.

V Italiji je ostalo pravno stališče kardinalom isto, kakoršno je bilo pred osvojenjem Rima. Kraljevi ukaz od 19. malega travna 1868. je vstanovil dostojanstvene stopinje na italijanskem kraljevem dvoru in prisodil kardinalom najvišje mesto, dal jim je prednost pred vsemi velikaši italijanskega kraljestva, da celo pred nositelji najvišjega blagoveščenskega (tanuneljaškega) reda. Vrsta dostojanstev na italijanskem kraljevem dvoru je namreč tale: Kardinali, vitezi blagoveščenski, predsednika senata in poslanske zbornice, ministri, državni tajniki, generali.

B. P.

Iz domovine.

Na Koroškem nedostaje duhovnikov. Imenik krške škofije za leto 1905, šteje 306.133 katoličanov na Koroškem in 19.317 protestantov. Na 268 župah so župniki, oziroma vpravitelji, 77 žup pa je brez duhovnega pastirja. Iz ekspozitur ima ena duhovnika, a štiri jih nimajo. Iz kapelanij je 54 nameščenih, a 108 praznih. Iz nadarj je 13 oddanih in 17 neodanih. Svetnih duhovnikov deluje v pastirstvu 302, iz redovnikov je 29 duhovnih pastirjev. Drugih svetnih duhovnikov je 45, redovnih duhovnikov 92. — Pomankanju duhovnikov bi bilo mogoče odpomoči: a trebalo bi izvanrednih korakov, prav kakor jih zahteva vsak izvanreden čas. — Da je to zadnje današnji čas, tajil nikedo onih ne bo, ki gledajo jasno.

K. B.

Zrnje.

Tam ni trpenja. Pobožen redovnik je trpel silne bolečine v dolgoletni svoji bolezni. A bil je pa vedno vesel. Nekoč ga je obiskal posvetni brat. Ta se ni mogel načuditi, kako more bolnik ob tolikih bolečinah biti tako zadovoljen in vesel. Zato ga je vprašal, kaj

da mu sladi trpenje. Smehljaje mu je pokazal malo okence v revni celici rekoč: Onole okence mi dela vse moje bolečine prijetne in lahke. — Kako to? — Vidiš, dragi moj, kadar koli pogledam tu skozi, vselej vidim tam gori nebesa. Tam ni trpenja.

o. Kazimir

Kakor jaz, tako drugi. Premaganemu kralju Kamanitov so po šegi tadanjega časa porezali konce prstov na rokah in na nogah. V strašnih bolečinah je vzdihnil: »27 kraljev je z obsekanimi prsti pobiralo ostanke jedil moje mize. Kakor jaz z drugimi, tako drugi z menoj.

o. Kazimir.

Knjižna naznanila.

Tedni je v Mariboru izšla zgodovina l. 1903, tam vršivše se škofijske sinode — prav pravi mnogoobsežni kompendij. Ne le duhovnikom domače škofije, nego sploh vsem in povsod bode ta tolikolistna latinsko pisana knjiga prav pravi Mentor, merodajen kažipot; kako in kaj ob sinodah. — Nekoliko poprej se nam je vročilo k. š. Napotnikovo zgodovinsko delo Obris cerkve, zavoda in delovanja misijonarjev sv. Vencelja Pavljana pri sv. Jožefu v Celju, 1904. — Istotako smo prejeli več postnih listov, samoumevno med njimi onega lavantske škofije. — Že dalje nam je v rokah Simon Gregorčičev krasni Job. O vseh teh Slovenstvo toliko častečih duševnih proizvodih izpregovorimo, ko nam bode dōbe. Vsestranska opravila nam namreč zelo še vežejo roke. A saj ni naloga Danici, kedaj; pač pa jej bodi naloga kako. — Brezdvombeno tudi niso mislili v Mariboru — da smo jih pozabili: in naš slavec ob Soči tega misliti ni bil v stanu.

„Danica“ izhaja vsak petek na celi pol in velja po pošti za vse leto 6 kron, za pol leta 3 krone, za četrt leta 1 krono 50 vin. Zunaj Avstrije velja za vse leto 7 kron; za Ameriko 9 kron. Ako bi bil petek praznik, izide „Danica“ dan poprej. V Ljubljani se dobivajo posamezne številke po 10 vinarjev v Lovro Blažnik-ovi trgovini na Starem trgu in v Ivane Pichlerjeve tabakarni na Kongresnem trgu.